

Obsah

Úvod	11
----------------	----

Část I

KURIKULUM V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ, JEHO PROMĚNY A TVORBA

1 Národní vzdělávací program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)	14
1.1 Vymezení pojmu vzdělávací politika	14
1.2 Východiska Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice	14
1.3 Obecné cíle vzdělávání a výchovy v České republice	15
1.4 Celoživotní učení jako zásadní koncepční změna ve vzdělávání	16
1.5 Demokratické principy a strategická linie vzdělávací politiky v kontextu předškolního vzdělávání	17
1.5.1 Spravedlivý přístup k předškolnímu vzdělávání a implementace RVP PV do praxe MŠ.	18
1.5.2 Maximální rozvoj potenciálu každého jedince a nově utvářený vzdělávací systém	18
1.5.3 Proměna tradiční školy a zvyšování statusu a profesionality předškolního pedagoga	19
1.5.4 Požadavky na odbornou vybavenost předškolních pedagogů	19
1.5.5 Strategické linie vzdělávací politiky v České republice	20
Shrnutí	21
2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání jako živý dokument	22
2.1 Jaké konkrétní proměny a problémy přinesl RVP PV	23
2.1.1 Požadavek vytvářet vlastní školní vzdělávací programy	23
2.1.2 Požadavek integrovanosti vzdělávání.	23
2.1.3 Požadavek akceptace přirozených vývojových specifík dětí předškolního věku	24
2.1.4 Vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí	24
2.1.5 Uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce	25
2.1.6 Praktická aplikace cílů předškolního vzdělávání v praxi	25

2.1.7	Vymezení základních podmínek, které je třeba dodržovat při vzdělávání dětí	25
2.1.8	Požadavek evaluace	26
2.2	Jak pracovat s RVP PV	26
2.2.1	Klíčové kompetence	26
2.2.2	Rámcové cíle.	28
2.2.3	Obsah vzdělávání	28
2.2.4	Další možnosti práce s RVP PV	29
	Shrnutí	29
3	Školní kurikulum a školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	30
3.1	Vymezení základních pojmů	30
3.1.2	Kurikulum v širším pojetí	30
3.1.3	Kurikulum jako vzdělávací plán.	31
3.2	Plánovací, realizační a evaluační rovina školního kurikula	31
3.2.1	Význam procesu tvorby Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání	32
3.2.2	Obsah ŠVP PV a jak na něj	33
3.2	Realizační rovina	36
3.3	Rovina výsledková a hodnotící.	38
	Shrnutí	39
4	Cíl v předškolním vzdělávání	40
4.1	Vymezení pojmů	40
4.2	Lze projektovat bez cílů?	41
4.3	Cíl a školní vzdělávací program	43
	Záměr MŠ.	43
4.4	Cíl a vzdělávací proces v podmínkách MŠ.	44
4.5	Očekávané výstupy v předškolním vzdělávání a jejich vlastnosti	46
4.5.1	Komplexnost očekávaných výstupů v předškolním vzdělávání	47
4.5.2	Konzistentnost (soudržnost) očekávaných výstupů v předškolním vzdělávání	47
4.5.3	Kontrolovatelnost cílů v předškolním vzdělávání	48
4.5.4	Přiměřenost cílů v předškolním vzdělávání	49
	Shrnutí	49
5	Třídní vzdělávací program	50
5.1	Školní vzdělávací program	50
5.1.1	Vše, co ovlivňuje ŠVP na úrovni školy, ovlivňuje i TVP na úrovni třídy.	50

5.1.2 ŠVP nastavuje také pravidla, jak zacházet se vzdělávacím obsahem	51
5.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	52
5.3 Složení dětí ve třídě, jejich možnosti, zájmy a potřeby	53
5.4 Podmínky třídy	55
5.5 Pedagogové a další osoby, které ve třídě působí	56
5.6 Přání rodičů	57
5.7 Aktuální situace ve třídě	58
Shrnutí	59

Část II

REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE A JEJÍ KLÍČOVÁ MÍSTA

1 Mateřská škola a rodina	62
1.1 Vztah mateřské školy a rodiny	62
1.2 Očekávání současných rodičů	63
1.3 Komunikace s rodiči	64
1.4 Vstup rodičů do mateřské školy	66
1.4.1 Společné tvoření.	67
1.4.2 Školní slavnosti	67
1.4.3 Třídní vzdělávací programy.	67
1.4.4 Školní časopis	68
1.4.5 Kluby pro batolata.	69
1.4.6 Společné cesty do přírody či kamkoli do světa	69
1.4.7 Rada školy	69
Shrnutí	70
2 Komunikace s dítětem v mateřské škole	71
2.1 Naplňování potřeb dítěte v praxi mateřské školy	71
2.1.1 Fyziologické potřeby.	72
2.1.2 Potřeba bezpečí	73
2.1.3 Potřeba lásky a náležitosti	74
2.1.4 Potřeba uznání.	75
2.1.4 Potřeba sebeaktualizace a sebeuskutečnění.	76
2.2 Co dále ovlivňuje komunikaci s dítětem v mateřské škole	77
2.2.1 Vzor učitelky.	77
2.2.2 Observační učení	78
2.2.3 Pozitivní zpětná vazba.	78
2.2.4 Vztahy mezi lidmi	79
2.2.5 Funkční komunikace	80
2.3 Efektivní komunikace.	80

2.3.1	Neefektivní komunikační techniky	80
2.3.2	Efektivní komunikace	81
2.3.3	Co může udělat pedagog pro to, aby se naučil efektivní komunikační techniky	82
2.4	Sociální zrcadlo	83
	Shrnutí	84
3	Organizace vzdělávání v mateřské škole	85
3.1	Základní formy vzdělávání	85
3.2	Další možná dělení forem vzdělávání	86
3.3	Dělení podle časového hlediska	87
3.3.1	Volná hra	87
3.3.2	Řízená činnost	88
3.3.3	Stravování	90
3.3.4	Odpočinek a hygiena	91
3.3.5	Pobyt venku	92
3.3.6	Rituály	93
3.3.7	Cvičení	94
3.3.8	Kroužky	95
3.3.9	Nepřavidelné činnosti	96
	Shrnutí	97
4	Hra jako základní metoda předškolního vzdělávání	98
4.1	Několik pohledů na hru	98
4.2	Znaky (zákonitosti) her	99
4.3	Role učitelky ve hrách dětí	100
4.3.1	Pozorovatel	100
4.3.2	Iniciátor	100
4.3.3	Vedoucí hry	100
4.3.4	Hráč	101
4.3.5	Facilitátor	101
4.4	Vývojová stadia hry	102
4.4	Třídění her podle R. Cailloise	103
4.4.1	Princip alea – náhoda	103
4.4.2	Princip mimikry – proměna, nápodoba	103
4.4.3	Princip ilinx – závrať	104
4.4.4	Princip agón – soutěž, zápas	105
	Shrnutí	108
5	Prožitkové učení v mateřské škole	109
5.1	Vývojové zvláštnosti předškolního dítěte a prožitkové učení	110
5.2	Prožitkové učení v praxi předškolního vzdělávání	112

Praktické ukázky	112
5.3 Obsah vzdělávání a prožitkové učení	116
Shrnutí	118
6 Prosociálnost v prostředí mateřské školy	119
6.1 Smysl prosociálního chování.	119
6.3 Princip prosociálnosti	120
6.2 Učíme děti empatii	121
6.2.1 Poznávat sebe samé a na úrovni odpovídající věku porozumět vlastním emocím	121
6.2.2 Poznávat druhé a chápat jejich emoce:	123
6.2.3 Posilovat sebeúctu dítěte	125
6.3 Porozumět vnímání a chápání situace z pohledu druhé osoby	127
6.4 Schopnost morálního úsudku	128
6.5 Znat sociální normy a pravidla.	128
Shrnutí	129
7 Příběh a jeho role v předškolním vzdělávání	130
7.1 Předškolní dítě a příběh	130
7.2 Předškolní vzdělávání a příběhy	131
7.3 Práce s příběhem v rámci předškolního vzdělávání.	133
7.4 Základní techniky a metody pro práci s příběhem	134
7.4.1 Sdělování (narace).	134
7.4.2 Vyprávění příběhů (storytelling)	135
7.4.3 Dramatická výchova a její metody	136
7.4.4 Filozofie pro děti.	137
7.4.5 Příběh jako východisko k tematickému celku	137
7.5. Ukázka práce s příběhem v rámci integrovaného celku	137
7.5.1 Integrovaný celek	137
Shrnutí	141

Část III

FENOMÉN EVALUACE V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

1 Pedagogická evaluace jako disciplína	144
1.1 Evaluace, nebo hodnocení?	145
1.2 Autoevaluace školy	145
1.3 Fáze evaluace	145
1.3.1 Motivace	146
1.3.2 Sběr informací.	147
1.3.3 Analýza informací.	147

1.3.4	Plán dalšího postupu	148
1.4	Kritéria evaluace	148
1.4.1	Formální evaluace	149
1.5	Povinnosti pedagogů ve vztahu k evaluaci.	149
1.5.1	Popis systému evaluace v ŠVP	149
1.2.2	Hodnotící zpráva	151
	Shrnutí	151
2	Evaluace jako součást procesu vzdělávání.	153
2.1	Plánování vzdělávání	153
2.2	Realizace vzdělávání	153
2.2.1	Rizika ohrožující úspěch vzdělávacích záměrů	153
2.2.2	Naplnujeme rámcové cíle RVP PV?	154
2.2.3	Naplnuji vzdělávací oblasti uvedené v RVP PV?	155
2.2.4	Jsou nabízené činnosti pro děti zajímavé, reflektují jejich potřeby a realitu, kterou děti prožívají?	157
2.3	Fáze hodnotící (evaluační)	157
	Shrnutí	157
3	Některé evaluační techniky.	158
3.1	Pozorování	158
3.1.2	Kritéria pozorování	158
3.2	Videozáznam	159
3.3	Dotazník	159
3.4	Rozhovor	160
3.5	Analýza SWOT	160
3.6	Analýza dokumentů	160
3.7	Analýza prací dětí	161
3.8	Srovnávání jevu ve vztahu ke stanoveným kritériím	161
3.9	Další metody sběru informací pro potřeby sledování individuálního posunu dětí.	161
	Shrnutí	162
	Závěr	163
	Použitá a doporučená literatura	164